

регіональному аспекті; визначення основних факторів розвитку та управляючих механізмів; визначення точок росту нових форм функціонування сфери, наприклад, сімейної медицини або створення територіальних медико-географічних комплексів, пересувних медичних комплексів для регіонів з малою людністю та значною віддаленістю населених пунктів тощо; обґрунтування та проведення соціо-медико-географічного районування території України та окремих її регіонів з метою розробки та залучення інвестиційних проектів в сферу охорони здоров'я; вироблення рекомендацій стосовно вдосконалення адміністративно-територіального поділу України; втілення геоінформаційних технологій в дослідження сфери охорони здоров'я. Вирішення зазначеного дозволить покращити та оптимізувати розробку державних та регіональних та локальних програм розбудови сфери охорони здоров'я в Україні у відповідності до норм та стандартів європейської та світової спільноти, наблизить державу до реального вступу в ЄС та інші важливі для неї міжнародні організації, забезпечить виконання державою конституційних прав і свобод громадян.

Література:

1. Бакланов П.Я. Современные теоретические проблемы экономической географии. – Вестн. Моск. Ун-та. Сер. 5, География. – № 4, 2004.– С. 7-11.
2. Демографічна криза в Україні. Її причини та наслідки /Верховна Рада України. Збірник матеріалів. – К., 2003. – 450с.
3. До вищого рівня життя. Економічна програма для України /Інститут економічних досліджень та політичних консультацій. – К., 2004. – 109 с.
4. Заставний Ф. Демографічні втрати населення України. – Львів, 2003. – 130с.
5. Панорама охорони здоров'я населення України /А.В. Підаєв, О.Ф. Возіанов, В.Ф. Москаленко, В.М. Пономаренко та ін. – К., 2003. – 396с.
6. Про соціально-економічне становище України за січень-травень 2004 року / Державний комітет статистики України. – К., 2004. – 99с.
7. Рейтингова оцінка стану здоров'я населення, діяльності та ресурсного забезпечення закладів охорони здоров'я України за 2003 рік Міністерство охорони здоров'я України. Український інститут громадського здоров'я. – К., 2003. – 50с.
8. Соціально-економічні проблеми ВІЛ/СНІДу, наркоманії та алкоголізму в Україні та шляхи їх розв'язання /Матеріали парламентських слухань у Верховній Раді України. – К., 2003. – 88с.
9. Фельдман Е.С., Фельдман Г.Е. Системное картографирование – основа медико-географического районирования территории / Медико-географическое районирование и прогнозирование здоровья популяции. – Новосибирск, 1981. – С.34-437.
10. Шаблій О.І. суспільна географія: теорія, історія, українознавчі студії. – Львів, 2001. – 744 с.
11. Шаблій О.І. Основи загальної суспільної географії. – Львів, 2003. – 444с.
12. Шувалов В.Е. Концептуальные проблемы развития отечественной районной школы социально-экономической географии. – Вест. Мос. ун-та. Сер. География. – 2005, №1. – С. 13–24.

Summary:

Nemets L., Barkova A., Tkachenko O. PUBLIC HEALTH AS AN OBJECT OF STUDIES FOR SOCIO-ECONOMIC GEOGRAPHY. In the article there were investigated theoretical and methodological aspects of health preservation from the point of view of socio-economic geography. There are also information on public health preservation in Kharkov region of Ukraine.

УДК 911.3

Костянтин НЕМЕЦЬ

ІНФОРМАЦІЙНА СКЛАДОВА СОЦІАЛЬНО-ГЕОГРАФІЧНОГО ПРОЦЕСУ ЯК СУТНІСТЬ ІНФОРМАЦІЙНОЇ ВЗАЄМОДІЇ СУСПІЛЬСТВА І ПРИРОДИ

Актуальність проблеми. Проблема взаємодії суспільства і природи на сьогодні є надзвичайно важливою, бо від її позитивного вирішення залежить можливість виживання людства. Географія, як і інші природничі науки, вже давно переймається цією проблемою. Але загроза загострення глобальної соціально – екологічної кризи на початку ХХІ століття поставила низку нових питань стосовно оптимізації взаємовідносин людини і природи. Зокрема, виявилось, що традиційні методи дослідження взаємодії систем, які успішно застосовуються в науках про Землю, потребують значного вдосконалення для вирішення глобальної проблеми людства. Методи дослідження і опису обігу речовини та перетворення енергії, які основані на фундаментальних законах розвитку матеріального світу (збереження енергії, речовини тощо), пояснюють і описують багато процесів у географічній оболонці. Але природа виявляється значно складнішою, ніж лінійні моделі, розроблені на основі

принципів речовинно – енергетичного балансу. Це, зокрема, зумовлено прогресуючим інтенсивним впливом суспільства на більшість процесів, що протікають в соціогеосистемах різних ієрархічних рівнів. Внаслідок цього, їх природні (і, ймовірно, соціальні) підсистеми переходять в сильно нерівноважний стан (за І. Пригожиним), який потрібно досліджувати з позицій синергетичного підходу. Крім цього, в останні десятиліття з'ясувалося, що природничим наукам, у тому числі і географії, “стало тісно” в межах звичного речовинно – енергетичного виміру процесів і явищ, більш адекватний їх опис можливий у новому для географії інформаційному вимірі. Отже, інформація стала такою ж фундаментальною ознакою географічних процесів, як речовина і енергія. Більш того, дослідження цього феномену доводять, що закони інформаційної взаємодії можуть виявитися більш загальними і важливими для вивчення розвитку соціогеосистем.

Аналіз попередніх досліджень. Найбільш фундаментальні дослідження поняття “інформація” виконані у другій половині ХХ століття філософами, які поглибили його і з'ясували нові властивості. Це, зокрема, пов'язано із зародженням нової науки про управління – кібернетики, для якої інформація є основоположним поняттям. В науках про Землю інтерес до інформації і використання методів теорії інформації в дослідженнях геосистем з'явився у 60 - 70 – х роках минулого століття. Перші роботи в географії та геології (М.Л.Антокольського, А.Д.Арманда, Г.А.Булкіна, А.Б.Вістеліуса, А.С.Девдаріані, Л.Ф.Демет'єва із співавторами, А.А.Дмитрієва, Ю.Г.Пузаченка, А.Д.Урсула та багатьох інших авторів) були присвячені аналізу можливості використання інформації для опису географічних та геологічних процесів, зокрема, для характеристики неоднорідності або різноманіття структури географічних та геологічних систем. З 80 – х років минулого століття у дослідженні феномену інформації з'явився новий аспект – почали аналізувати не тільки кількість інформації, але й її зміст, цінність, якість. Поступово акцент досліджень інформації перемістився в область семантики, почала розвиватися інформатика, яка стала основою принципово нових інформаційних технологій досліджень. В географії це привело до створення геоінформаційних систем (ГІС) та ГІС-технологій, які забезпечили практично необмежені можливості обробки інформації в науках про Землю. Зважаючи на те, що проблеми взаємодії суспільства і природи вже давно стали предметом дослідження географії, можна констатувати, що у вигляді ГІС-технологій суспільна географія отримала новий ефективний інструмент тонкого аналізу взаємодії соціальних і природних систем. Але в ній продовжувався розвиток теоретичних уявлень про інформаційні процеси в соціогеосистемах. Наприкінці ХХ століття географи усвідомили, що інформаційна революція призвела не лише до створення нових методів досліджень на зразок ГІС – технологій, але й до необхідності переосмислення багатьох географічних понять і концепцій, які по-іншому відображають дійсність в інформаційному просторі. Стала очевидною коректність виділення інформаційної географії як новітньої гілки географії. В суспільній географії визначено інформаційну складову соціально-географічного процесу (Л.М.Немець, 2004), яка має стати об'єктом інформаційної географії. Останні публікації на цю тему, зокрема, роздуми М.В.Багрова (2005) свідчать про те, що в географії вже назріла необхідність спеціальних фундаментальних та прикладних досліджень в цій галузі, результати яких можуть стимулювати зародження нової географічної парадигми – синергетично-інформаційної і нового – системно-інформаційного підходу в географії.

Мета досліджень. Враховуючи, що у дослідженні проблеми взаємодії суспільства та природи чільне місце займає питання про обмін інформацією між соціальними та природними системами, дуже важливо з'ясувати форми перетворення інформації у процесі природокористування, який фокусує у собі практично всі аспекти проблеми, що розглядається. Це дослідження має метою з'ясувати закономірності перетворення інформації в процесі інформаційного обміну між соціумом і природною системою.

Виклад результатів дослідження. Перш, ніж перейти до аналізу перетворення інформації, необхідно визначити, як тлумачиться поняття “інформація” і в якій формі інформація існує в соціальних та природних системах. Поняття “інформація” зараз є дуже поширеним в різних сферах суспільної діяльності. Розуміння його змісту найбільш детально обґрунтовано філософами. На сьогодні існує дві філософські концепції інформації. Перша з них – атрибутивна (аспектна) – визначає інформацію як об'єктивний атрибут матерії незалежно від форми її руху або як властивість об'єктів дійсності, що полягає у їх упорядкованості. Звідси випливає, що інформація є відображенням неоднорідності розподілу речовини та енергії у просторово – часовому континуумі, тобто, структури і еволюції об'єктів або систем. Для географії дуже важливо, що атрибутивна інтерпретація інформації обґрунтовує уявлення про інформаційний обмін в абіотичних природних системах, про те, що такі системи здатні сприймати, зберігати (“запам'ятовувати”) та передавати інформацію. Друга концепція інформації – функціональна (видова) – визначає її як функціональне явище, пов'язане тільки з

процесами самоорганізації та управління систем. Таке розуміння інформації обмежує її застосування дослідженням більш вузького кола систем, що здатні до саморозвитку, або в поведінці яких проявляється цілеспрямованість. Більшість вчених, що підтримують цю концепцію, відносять до таких систем біологічні та соціальні системи, а також системи, що управляються людиною. Проте дослідження географічних систем з точки зору самоорганізації доводять, що в природних абіотичних системах також можливі процеси саморозвитку і саморегуляції, що зумовлено дією загальних законів збереження речовини та енергії за участю зворотних зв'язків. Це дає підстави поширити функціональну концепцію інформації на природні абіотичні системи та об'єкти.

В наш час більшість вчених вважають атрибутивну концепцію інформації більш переконливою. Дуже важливим з точки зору методології є розуміння інформації як відображеного різноманіття, звідки випливає, що більш різноманітні системи значно повніше відображають зовнішній світ. Це означає, що якщо система розвивається з постійним зростанням складності (різноманіття), то вона спроможна більш ефективно пристосовуватися до оточення і здобувати з нього більшу кількість інформації. Цей універсальний принцип системної еволюції надає інформації по – справжньому фундаментального характеру і надзвичайної філософської глибини, яку, можливо, сучасна наука ще не збагнула до кінця.

Маємо підкреслити ще одну цікаву особливість інформації – її інтерпретація залежить від змісту і цілей конкретної діяльності. Згідно з цим, кожна наука знаходить для інформації своє визначення, яке відкриває той чи інший бік цього багатозначного феномену. Так, наприклад, у загальному ужитку частіше всього інформація сприймається як будь – які відомості або дані, що передаються різними каналами зв'язку. У діяльнісному аспекті інформація розглядається як відомості або дані, що зменшують невизначеність суб'єкта відносно об'єкта діяльності. Розглядаючи інформацію як прояв неоднорідності або різноманіття, приходимо до розуміння структурної інформації. В ситуації вибору її можна тлумачити як міру визначеності того чи іншого альтернативного варіанту. Поняття "інформація" також пов'язується з мірою упорядкування системи, запереченням ентропії, ступенем новизни або оригінальності, ймовірністю вибору тощо. Отже, конкретній зміст цього поняття залежить від того, який аспект взаємодії є актуальним у даному випадку.

Для дослідження інформаційної взаємодії систем є актуальним кібернетичне розуміння інформації – як даних, що зменшують ступінь невизначеності відносно конкретного об'єкту і використовуються у практичній діяльності. Ще точнішим стосовно теми нашого дослідження є визначення інформації, запропоноване Г.Кастлером (1967), розвинуте Д.С.Чернавським (2004) і прийняте у цьому дослідженні: *інформація є запам'ятованим вибором одного варіанта з кількох можливих*. У цьому визначенні принципово важливим є положення про те, що система має "запам'ятати" вибраний варіант. Можливо, у взаємодії систем це є найважливішим, оскільки їх еволюція обов'язково супроводжується вибором одного з можливих варіантів розвитку (змін структури і властивостей) і фіксацією його у "пам'яті" системи. Звідси випливає, що інформаційний обмін між системами залежить від механізмів їхньої "пам'яті". Розглянемо це питання дещо детальніше.

Найпростішим для розуміння є механізм пам'яті соціальних систем. На рівні індивіда інформація запам'ятовується як біологічна (генна) і соціальна (знання, особистий і соціальний досвід). Генна інформація запам'ятовується завдяки механізму спадковості, вона відображає фенологічні та онтологічні особливості розвитку людини і є відносно сталою. Соціальна інформація індивіда більш варіабельна, бо залежить від умов, в яких людина сприймає, обробляє і запам'ятовує соціальні знання та досвід, а також генерує власну інформацію (особистий досвід). Механізми пам'яті більш загальних соціальних систем аналогічні, але соціальна інформація зберігається у пам'яті соціума в узагальненому вигляді – як наукові знання, соціальний досвід, пануючі ідеї тощо. Носії інформації і знань досить різноманітні. Обробка інформації в соціальних системах принципово відрізняється наявністю у людини розуму і можливості когнітивної діяльності, завдяки чому соціум планує свою діяльність – створює системи цілей, організує їх свідоме досягнення, свідомо коригує поведінку тощо. В біологічних системах інформація запам'ятовується по – іншому. Загальним для них є механізм спадкової пам'яті, який зумовлює видову еволюцію. У тварин, крім цього, існує можливість пам'ятати власний досвід у вигляді рефлексів, а також формувати колективні форми поведінки, які виникають завдяки інстинктам. Більшості тварин властиві психічні потреби як необхідність у спілкуванні з іншими представниками свого виду. Отже, у тварин інформація запам'ятовується у зміні рефлексів, інстинктів, морфогенетичної структури та спадковості. Рослини запам'ятовують інформацію у морфогенетичній структурі та спадковості. В абіотичних системах

можливості запам'ятовування інформації обмежуються її фіксацією в структурі (неоднорідності або різноманітності) систем.

Переходячи до розгляду взаємодії соціальних та природних систем, відзначимо, що будь – яка діяльність суспільства в природі неминуче мотивується певними соціальними потребами. Узагальнено така взаємодія розуміється як природокористування, тобто, використання природних ресурсів (систем) для задоволення потреб людини. У природокористуванні вплив соціуму розповсюджується не тільки на ту природну систему, яка є безпосереднім джерелом задоволення соціальної потреби, але й на інші системи, що через обмін речовиною, енергією та інформацією взаємодіють з нею. Інакше кажучи, реальний збуджуючий вплив соціуму значно більший порівняно з оптимальним, зумовленим необхідністю видобування певного природного ресурсу. Сукупність соціальних, природних і природно – техногенних систем, які взаємодіють у процесі задоволення соціальної потреби, складають *мультисистему природокористування*. Остання характеризується певною узагальненою енергією стосовно задоволення даної соціальної потреби. Частина цієї енергії використовується у поточному процесі природокористування, інша – залишається в мультисистемі у потенційній формі. Тому у загальному вигляді оптимізація природокористування полягає в тому, щоб раціонально використовувати згадану енергію з мінімальним збудженням мультисистеми. Якщо головна ціль соціальної системи полягає у задоволенні деякої соціальної потреби, то наведена вище теза є головною умовою управління процесом досягнення цієї цілі (природокористування). Отже, мультисистема природокористування формується з таких складових:

- а) соціальна система з потенційною підсистемою управління (суб'єкт управління);
- б) природна система, яка є потенційним безпосереднім джерелом задоволення соціальної потреби (безпосередній об'єкт управління);
- в) природні системи, які не являються джерелами задоволення соціальної потреби, але через речовинно – енергетично – інформаційний зв'язок з попередньою системою потрапляють у сферу збуджуючого впливу соціальної системи і є потенційними опосередкованими об'єктами управління.

Всі природні системи, які знаходяться у непорушеному режимі функціонування (поза збуджуючим впливом соціуму), взаємодіють у відповідності до природних фундаментальних законів розвитку матеріального світу, які забезпечують динамічну рівновагу систем, їх основні властивості і ознаки. Відзначимо, що ці системи концентрують у потенційній формі *структурну інформацію*, яка зберігається в їхній структурі і відображає всю історію їх формування і розвитку. Інформаційна взаємодія з соціумом починається на етапі усвідомлення ним виникаючої соціальної потреби. Використовуючи попередню загальну апріорну (експериментальну чи дедуктивну) інформацію відносно природних систем, соціум визначає програму дій, яка передбачає дослідження природних систем з метою отримання необхідного обсягу інформації для формування системи цілей, виконавської та управляючої систем, системи моніторингу тощо.

Дослідження природної системи з точки зору теорії інформації є функціонуванням каналу зв'язку між передавачем сигналів (природною системою) і їх приймачем (соціумом). Каналами зв'язку є ті засоби і методи дослідження, які використовує соціальна система у даному випадку. Первинні дані замірів параметрів стану природної системи (сигнали), які отримує соціальна система в описаній вище ситуації, принципово не відрізняються від тих даних, що отримують за допомогою системи моніторингу, тому їх доцільно вважати *моніторинговою, або первинною інформацією*. У даному випадку важливо, що первинна інформація є проміжною формою перетворення структурної інформації природної системи. Використовуючи методи наукового аналізу і узагальнення, соціальна система перетворює первинну інформацію на *оперативну*. Головна особливість оперативної інформації полягає в тому, що вона є рухомих еквівалентом структурної інформації природних систем, тому що остання знаходиться у "законсервованому" вигляді і безпосередньо не може передаватися від системи до системи. Варто відзначити, що інформація в оперативному вигляді спостерігається і в природних біологічних системах, але прийняття рішень у них принципово відрізняється від соціальних систем. Дослідження взаємодії абіотичних систем підтверджує припущення про можливість перетворення їх структурної інформації на оперативну при наявності каналу зв'язку і приймача. Цим, зокрема, пояснюється механізм їх інформаційної взаємодії (взаємної адаптації).

Таким чином, оперативна інформація відіграє особливу роль в процесах інформаційного обміну. Оперативний (активний, рухомий) стан інформації має велике значення, бо саме у цьому вигляді вона здатна циркулювати у каналах зв'язку і змінювати властивості систем. Але спосіб перетворення структурної інформації на оперативну суттєво відрізняється в системах різної природи. Розрізняють три типи оперативної інформації:

а) елементарний – на рівні взаємодії хімічних елементів та геохімічних об'єктів; він є найбільш простим і зумовлює природно сформовані інформаційні структури систем неорганічного світу;

б) біологічний – на рівні взаємодії більш складних – біологічних систем; він зумовлює природно сформовані інформаційні структури біологічних систем;

в) соціальний – на рівні взаємодії найбільш складних – соціальних систем; він зумовлює виникнення штучних інформаційних структур, створених цілеспрямованою діяльністю соціуму (наприклад, "друга" природа, або ноосфера).

Розглянемо в цілому інформаційний аспект процесу дослідження природної системи. Із теорії зв'язку відомо, що якість передачі інформації суттєво залежить від ступеню досконалості каналів зв'язку і можливості приймача "фільтрувати" корисні сигнали. Проектуючи це положення на процес дослідження природної системи, маємо відзначити, що адекватний відбір методів і засобів дослідження визначає досконалисть каналу зв'язку, а вміння дослідника коректно обробити первинні дані, зробити правильні узагальнення і висновки, тобто, виявити і відтворити закономірності функціонування природної системи, визначає рівень достовірності отриманих результатів. Це визначає важливість правильної організації процесу дослідження природної системи для отримання достовірної і надійної оперативної інформації, яка далі використовується для підготовки і прийняття управляючого рішення. Варто зазначити, що оперативна інформація, яка містить нові дані, після подальшого аналізу і узагальнення в соціумі згодом перетворюється на *наукову інформацію*. Так, на стадії дослідження природних систем соціум нарощує свої конкретні і узагальнені знання саме через аналіз і фільтрацію оперативної (наукової) інформації.

Після того, як соціальна система визначилася з системою цілей, засобами, методами і умовами досягнення результату (задоволення соціальної потреби), починається управління мультисистемою природокористування. При цьому природні системи перетворюються на природно-техногенні, бо в їхній структурі з'являються техногенні елементи або підсистеми і в них починають діяти нові техногенні зв'язки. Управління означає, що в канал прямого зв'язку (від суб'єкта до об'єкта управління) надходить *управляюча інформація* – сигнали, які подає об'єкту управляюча система у вигляді імпульсів енергії або речовини, які спричиняють зміну стану мультисистеми. На цій фазі управління здійснюється перетворення управляючої інформації на структурну, бо природно – техногенна система (об'єкт управління) під впливом управління зазнає змін. Для оцінки наслідків впливу в системі управління існують канали зворотного зв'язку (від об'єкта до суб'єкта управління), по яким циркулює моніторингова інформація – дані про величину контрольованих параметрів мультисистеми, які відображають безпосередню реакцію останньої на акт управління. Далі моніторингова інформація аналізується, узагальнюється, обробляється і перетворюється в оперативну інформацію, яка використовується для підготовки й прийняття наступного управляючого рішення і подальшого коригування управління мультисистемою. При цьому оперативна інформація перетворюється на управляючу і цикл управління повторюється. Додамо, що функціонування системи управління має безперервний характер (нехтуючи фізичним квантуванням сигналів). Таким чином, в мультисистемі природокористування існують канали зв'язку з безперервними потоками інформації між соціальною і природно – техногенними системами і з постійними перетвореннями інформації за схемою: структурна → моніторингова → оперативна → управляюча → структурна. Цей цикл перетворення інформації безперервно повторюється і утворює спіраль інформаційної взаємодії в мультисистемі природокористування. Нами проаналізовано можливі напрямки еволюції мультисистеми і побудовано відповідні моделі.

Незалежно від траєкторії розвитку мультисистеми і інтенсивності управління всі її складові, у тому числі і соціальна система, постійно знаходяться у стані взаємної адаптації. Матеріально процес адаптації є обміном речовиною і енергією між системами. Будь – яка матеріальна взаємодія обов'язково супроводжується передачею інформації, тобто, кожна система передає сигнали про свій стан (неоднорідність, різноманітність) через канали речовинної та енергетичної взаємодії. Ці повідомлення сприймаються іншою системою і викликають зміни її стану, структури, неоднорідності тощо. В свою чергу, ця система відповідає своїми повідомленнями першій системі, яка теж зазнає змін під їх впливом. Таким чином, в каналах передачі інформації між системами формуються прямі і зворотні потоки інформації, які постійно взаємно збуджують системи і стимулюють генерацію інформації у відповідь. За характером впливу ця інформація аналогічна управляючій, але адаптація не є процесом управління у повному розумінні цього слова, бо в ній відсутнє цілеспрямування, а зміна стану систем визначається не ціллю, а дією законів збереження і перетворення речовини та енергії. На наш погляд, інформацію, що генерується в процесі взаємної адаптації і призводить до узгоджених змін систем доцільно визначити, як *адаптуючу*. Отже взаємна адаптація є безперервним ланцюгом

двосторонніх перетворень інформації за схемою: структурна → оперативна → адаптує → структурна. У відкритих системах взаємна адаптація регулюється надходженням речовини, енергії і інформації з навколишнього середовища і в залежності від його впливу може стабілізуватися, або посилюватися. Для природних і природно-техногенних систем мультисистеми природокористування додатковим джерелом стабілізації або збудження є соціальна система, яка і в цьому процесі виконує управляючу роль.

Цілком закономірно в межах цього дослідження виникає питання про вплив кількісних характеристик перетворення інформації на якість управління. Відомо, що одним з основних положень сучасної кібернетики є твердження, що досконалість (ефективність) будь-якої управляючої системи прямо залежить від кількості накопиченої інформації і від повноти та оперативності її використання. Виходячи з цього, можна довести, що ефективність функціонування мультисистеми підвищується із збільшенням кількості структурної інформації, що проходить через повний цикл перетворення, а також із збільшенням обсягу наукових знань, якими володіє соціум. Зазначимо, що наукові знання та соціальний досвід, які накопичуються протягом всієї історії людства, за багатьма ознаками аналогічні структурній інформації природних систем. Це відкриває дорогу до створення аналогічних алгоритмів обробки інформації в соціальних і природних системах.

Висновки. Дане дослідження розкриває суть інформаційної складової соціально-географічного процесу (інформаційної взаємодії соціальних і природних систем) як безперервного ланцюга перетворень інформації за схемою: структурна → моніторингова → оперативна → управляюча → структурна. Для ефективного управління мультисистемою природокористування соціальна система повинна мати певний обсяг накопиченого наукового знання, мати можливість видобувати і перетворювати адекватну кількість структурної інформації природних систем.

Література:

1. Багров Н.В. География в информационном мире. – К.: Лыбидь, 2005.
2. Кастлер Г. Возникновение биологической организации. – М.: Мир, 1967.
3. Немець Л.М. Соціально – географічні основи стратегії переходу України на модель стійкого розвитку. Дисертація на здобуття наукового ступеня доктора географічних наук. – К.: КНУ, 2004.
4. Чернавский Д.С. Синергетика и информация (динамическая теория информации). – М.: Едиториал УРСС, 2004.

Summary:

Nemets K. THE INFORMATIVE COMPONENT OF THE SOCIO-GEOGRAPHIC PROCESS AS AN ESSENCE OF THE INFORMATION INTEROPERATION BETWEEN SOCIETY AND NATURE.

In the article the definition of "information" applying to social, biological and abiotic systems along with mechanisms of information storage were investigated. There was also analysis of information interoperation between society and nature. During the job were established that operation by multisystem of use of nature resources are performed according to the scheme "structural-operative-control-structural". Adaptation of the one system to another also is a part of information interoperation. Efficiency of use of natural resources depends on amount of knowledge, that were saved by society, and amount of information, that social system can extract from natural environment, treat and use during operation by multisystem of use of nature resources.

УДК 796.5:У040

Олександр КОЛОТУХА

МЕТОДИЧНІ ОСНОВИ СУСПІЛЬНО-ГЕОГРАФІЧНОГО ДОСЛІДЖЕННЯ ДИТЯЧО-ЮНАЦЬКОГО ТУРИЗМУ

Рекреаційний напрям суспільної географії можна вважати новим напрямом розвитку вітчизняної суспільної географії. Значення рекреації взагалі й туризму зокрема для населення України постійно зростає. Дитячо-юнацький туризм (ДЮТ), орієнтований на соціально важливу категорію нашого суспільства – підростаюче покоління, посідає особливе місце в системі рекреаційно-туристської діяльності. Різними формами туристсько-краєзнавчої роботи в Україні охоплено більше 1 млн. 250 тисяч дітей, що становить 19,1% від загальної кількості учнів [1, с. 56]. Сучасні економічні і соціальні передумови, що склалися в Україні, сформували суспільне замовлення на розвиток системи дитячо-юнацького туризму.

З позицій соціально-економічної географії відповідних цільових досліджень дитячо-юнацького туризму досі не проводилось. Загальні питання рекреаційної географії, територіальні рекреаційні